

Muminvärldens symbolik – en medmänsklig kunskapskälla

INSPIRATIONSKÄLLAN

»Sagens värld är viktig för vår möjlighet att som doktorer utveckla ett empatiskt förhållningssätt», skriver Maria Hagert.

I Muminvärldens symbolik finns klok livsfilosofi att dra lärdom av i livets alla skeden inte minst vad gäller mellanmänsklig kommunikation och respektfulla möten. Viktiga för en distriktsläkare, anser Maria Hagert, som tycker sig känna igen alla sina patienter i Mumindalens persongalleri.

Mitt val till »inspirationskällan» har fallit på boken »Trollvinter» (1957).

Tove Janssons böcker är sinsemellan ganska olika. »Trollvinter» är den bok som fascinerat mig mest och som på senare år väckt flera associationer till distriktsläkararbetet.

Författaren och konstnären Tove Janssons Muminvärld är fylld av symbolik. Målade fantasi blandas genialt med såväl bister verklighet som förträstan. Kasten är tvära mellan dur och moll – precis som livet.

Vid knappt 40 års ålder är jag övertygad om att Muminvärldens figurer påverkat mig både som privatperson och som yrkesmänniska. De har varit en inspirationskälla som det gått att kontinuerligt ösa ny lärdom ur.

Som barn i Svenskfinland och på Åland fick jag ofta höra berättelser om Muminfamiljen. Det var närmast en självklarhet att släkten Mumintroll fanns bland oss. I naturen lämnade de säkra spår. Bakom branta och svårklättrade berg kunde man givetvis möta Morran. I blåbärsskogen fanns spår av andra bärplockare och vid dikesrenen

där hallonen växer likaså. Kanske var det Muminfamiljen som skördat bären för att koka sylt och saft och fylla Muminmammans syltkällare. Saknades mjölk vid något mjölkbord var det troligen Muminmammans som fyllt sin mjölkkan. Fantasin frodades och »trollvärlden» var ständigt nära.

Läsning för livets olika skeden

I de yngre tonåren valde jag förstås Lilla My till min idol. För henne finns inga hinder. På ett bullrigt och närmast burdust sätt tar hon sig fram i livet. Hon är bekymmersfri och frigjord, passar de flesta tonåringar.

Under studietiden vilade Muminvärlden i mitt undermedvetna. Sällan associerade jag till figurerna som tidigare levte så nära mig.

Återupptäckten kom då jag själv fick barn. Slitna utgåvor plockades fram, en del nyare lånades från biblioteket. Det blev ett kärt återseende.

Plötsligt läste jag samma böcker igen, men nu med helt andra ögon. Fascinerad och omvälvd läser jag åter samma text som för drygt 20 år sedan och tolkar den nu på ett helt annat sätt.

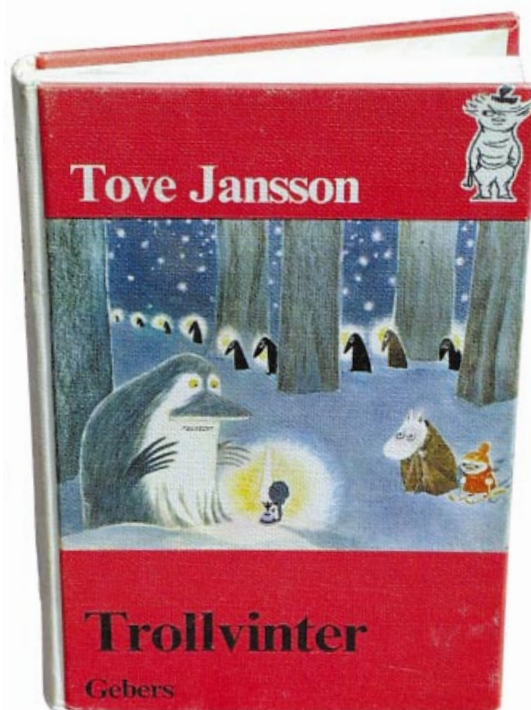
Mina patienter finns alla i Mumindalen

Jag upptäckte att Mumindalen är mitt distrikt! De olika Muminfigurerna speglar mina patienters olika personligheter, även deras olika sätt att uttrycka känslor och problem. I väntrummet finns de alla presenterade.

Too-ticki med sin tillförsikt, det kontaktsökande Knyttet, den upptagna och dominanta Hemulen och den förvirrade Filifjonkan. Exempler är många och lärrika, likheterna slående.

Som doktor har jag förmånen att få möta dem alla. De framställer sina problem på olika sätt och skall också bemötas därefter. Väntrummet är en riktig guldgruva! Under en lång period ser jag patienterna som Muminfigurer, själv står jag utanför och betraktar.

Så en dag vänds det hela. Plötsligt, av någon anledning, är jag själv Mumin. Jag identifierar flera av Mumins tankar som mina egna. Ännu mer spännande blir associationerna då tankarna förs vidare till att omfatta kolleger. I de flesta



SERIE Inspirationskällan

Tidigare artiklar i serien »Inspirationskällan» var införda i 51–52/97, 1–2/98, 3/98, 20/98 och 25/98.

Hittills har vi beställt artiklarna, men säkert finns det i vår läsekrets mängder av uppslag till essäer om skönlitteratur och dylikt som betytt mycket i yrkesutövande. Hör av dig till redaktionen om du vill lämna ditt bidrag till serien. Kontakta i första hand Yngve Karlsson (tel 08-790 34 76) eller Gun Bergefelt (tel 08-790 34 80). Brev per post går fortfarande bra!

kollegier finns det exempelvis en dominant Hemul och också en omhändertagande, trygg, Muminmamma.

Med bävan berör tankarna det faktum att jag själv kanske blir en förvirrad Filifjonka eller en miserabel, självömkande Misa.

Nya situationer och spännande möten

I boken »Trollvinter» händer något som aldrig hänt i Muminvärlden tidigare. Mumintrollet själv vaknar mitt i vintern ur sitt ide. Han möter en ny årstid och helt nya situationer. Mötena blir spännande men inte alltid okomplicerade.

Ensam och rädd möter Mumintrollet det främmande landskap som kallas



Författare

MARIA HAGERT
distriktsläkare,
Vårdalliansen
Vällingby AB,
Stockholm.



vinter. Han träffar vinterns alla hemlighetsfulla varelser medan hans egna släktingar sover. Det är inte lätt att hamna i en iskall och främmande värld.

Mumintrollet oroar sig för det mesta, han vill förstå tingens inbördes relation och sammanhangen i den »riktiga» världen. Mumintrollet förstår inte snön. Ibland är den vit, ibland skär och någon gång blå. Ofta är den kall men ett snöhus kan vara varmt! Nysnön är mjuk, men hård snö kan vara hårdare än sten! – Inget är säkert! Det hemlighetsfulla och obekanta skrämmer.

Varifrån kommer vintern, kylan och mörkret? Vem kan trivas då? Too-Ticki förklarar och tröstar: »Ser du, det är mycket som inte får rum om sommaren, hösten och våren. Allting som är lite skyggt och lite märkvärdigt. Somliga slags nattdjur och folk som aldrig passar någonstans och som ingen tror på. De håller sig undan hela året. När det är lugnt och vitt och nätterna blir långa och alla har gått i ide, då kommer de fram.»

En mycket viktig dag kommer »de ensamma gästerna» till Mumindalen. Livet och förutsättningarna i deras egen dal har försämrats avsevärt. Ryktet om en bättre tillvaro med rönnbär, sylt och en bostad hade gjort att de gett sig av mot Mumindalen. Bland dem den magra hunden Ynk, en flock små knytt och en förvirrad Filifjonka.

Mötet med »invandrarna» väcker blandade känslor. Lilla My gläds åt de nya invånarna. Hon kommunicerar lätt och umgås gärna i deras sällskap.

Mumintrollets kontakt med de nyinflyttade blir något ansträngd men ändå respektfull. Han grubblar och känner sig illa till mods i kontakten med den bistra och dominanta Hemulen.

Alla tas de emot, om än med viss förundran. Syltkällaren töms och badhuset bebos plötsligt av främlingar.

Hur visar man vänligt att besöket är slut utan att sära? Att hitta en förevändning, som är både trolig och taktfull, innan sylten tar slut är dock inte lätt, inte

Tove Janssons Muminvärld är fylld av symbolik. Kasten är tvåra mellan dur och moll–precis som livet. Illustrationer ur »Trollvinter» i utgåva från Gebers förlag, 1957.

ens för Mumintrollet. Att förena medkänsla med ärliga besked och rimliga krav i känsliga situationer är socialt nödvändigt för både troll och människor.

Okomplicerad dödssyn

En dag visar sig den vackra isfrun. Så kommer döden till Mumindalen. Ekorren har glömt att hålla sig inomhus. Isfrun vidrör ekorren, smälter och går vidare. »Ekorren är alldeles död», konstaterar Lilla My. »Jag skall göra en söt liten muff av hans svans.» Mumintrollet snyter sig, darrar på rösten och protesterar.

»Ekorren skall begravas.» Too-ticki säger helt lugnt: »Ekorren blir snart jord, i jorden växer nya träd där ekorrar kan hoppa. Det är väl inte så sorgligt?»

Begravningsceremonin komponeras av deltagarna. Den blir vacker och värdig, alla känner sig delaktiga. Ekorren förs bort mot horisonten av en galopperande ishäst.

Även detta år kommer våren. För Mumintrollet på ett nytt sätt. Inte som en befrielse från en främmande och fiendlig värld utan denna gång som en naturlig fortsättning på en ny upplevelse.

Han har upplevt vintern och överunnit sig själv på många sätt. Han har tagit emot främlingar och gjort dem till dalens gäster, och han har mött isfrun på nära håll.

Vårsolens strålar väcker som alltid de övriga i Muminfamiljen. Muminmamman kisar mot solen och förundras över det förtrollade livet. Att syltkällaren är tom bekymrar henne föga. Stolt berättar hon Mumintrollet för att han tagit väl hand om gästerna så att hon slipper skämmas. Med våren kom gäs-

ternas hemlängtan, och de återvänder till sin egen dal.

Lärdomar som utvecklar med- och yrkesmänniskor

Av Mumintrollets reflektioner och tankar kan vi dra många lärdom. Kommunikation och respektfulla möten i kombination med ett öppet sinnelag utvecklar oss som med- och yrkesmänniskor. Livet är förunderligt för såväl mumintroll som människor. Vardagens vardemödor kan mötas på många sätt.

En del böcker följer oss genom livet. Omslaget ändrar ibland utseende vid nytryck men texterna är desamma. Fascinerande är hur innehållet kan ändras i olika livsperioder.

Jag är övertygad om att även sagans värld är viktig för vår möjlighet att som doktorer utveckla ett empatiskt förhållningssätt. För mig som distriktsläkare passar Mumintrollets egen visa perfekt.

I Mumintrollets visa, tonsatt av Erna Tauro, sjunger Mumintrollet lagom vemodigt men samtidigt lyckligt och filosofiskt:

»Det finns så många saker
man inte kan förstå
att somliga är stora
och somliga är små
att somt är svart och somt är vitt
och skillnaden på ditt och mitt
på dur och moll
och troll och troll
och ja och nej....
Jag är ett troll som du och tror
att världen det är där jag bor
just nu.»

